

BAGGRUNDSNOTAT

AMNESTY
INTERNATIONAL

København, 6. juni 2016

En ny definition af voldtægt baseret på krav om samtykke

Staten har en menneskeretlig forpligtelse til at sikre kriminalisering og en effektiv strafferetlig forfølgelse af brud på individets ret til personlig integritet og seksuel selvbestemmelse. Dette omfatter voldtægt, som i international ret defineres som seksuel omgang uden gyldigt samtykke.

Amnesty vil gerne opfordre til at ændre den danske voldtægtsbestemmelse, så man indfører en definition, der også forbyder seksuel omgang med en person, der ikke har samtykket til handlingen. Et samtykke skal gives frivilligt, og skal fremstå som et resultat af personens frie vilje, set i lyset af de konkrete omstændigheder.

I 2013 fik Danmark en ny lovgivning om voldtægt, der udvidede voldtægtsbegrebet til at omfatte ofre, der ikke kan modsætte sig overgrebet og fjernede en række strafundtagelser for voldtægt inden for ægteskab. Amnesty var og er fortsat meget glade for disse ændringer.

Nu diskuteres voldtægtslovgivningen igen og om, hvorvidt dansk lov kan formuleres, så den i højere grad kan understøtte, at gerningsmænd retsforfølges for voldtægt. Blandt andet drøftes det at indføre en bestemmelse om uagtsom voldtægt.

Amnesty vil i den forbindelse opfordre til, at det i stedet overvejes at ændre den danske voldtægtsbestemmelse, så der indføres en samtykkebaseret definition, der straffer seksuel omgang med en person, der ikke har samtykket – herunder

ikke har været i stand til at samtykke – til handlingen.

Hvorfor samtykke?

En voldtægtsbestemmelse, som er formuleret med udgangspunkt i et krav om samtykke, understreger, at det ikke alene er kvindens ansvar at fjerne enhver fejlagtig formodning om snarlig sex, men at det også er mandens ansvar at sikre sig, at der foreligger et frivilligt samtykke.

En sådan lovændring vil ikke kun påvirke den praktiske forsætsvurdering hos politiet og anklagemyndigheden, men vil også kunne bidrage til en mere generel holdningsændring i samfundet. Det vil stå i modsætning til holdninger om, at ofret selv er skyld i voldtægten ved for eksempel at gå med gerningsmanden hjem eller ved at have flirtet eller "danset på bordene" tidligere på aftenen.

En samtykkebestemmelse vil udgøre en styrkelse af individets integritet og ret til at bestemme over egen krop. Eller som Straffelovrådet udtrykte det: *"En sådan regulering vil kunne understøtte det grundlæggende udgangspunkt om, at alle seksuelle handlinger skal bygge på frivillighed" og "tydeliggøre beskyttelsen af den seksuelle selvbestemmelsesret og den seksuelle integritet og samtidig kunne markere samfundets afstandtagen til seksuelle handlinger, som ikke er baseret på frivillighed"*¹

En anderledes bevisvurdering?

Samtykke indebærer, at man aktivt udtrykker et ønske om at have seksuel omgang enten gennem ord eller handling.

Samtykke må altid vurderes ud fra de konkrete omstændigheder. Man kan i sagens natur ikke give gyldigt samtykke, hvis man udsættes for trusler eller vold eller er i en tvangssituation. Måske endnu vigtigere kan man ikke samtykke, hvis man er bevidstløs, i dyb søvn eller på anden måde er i en tilstand, hvor man hverken kan samtykke til eller modsætte sig handlingen. Disse forhold er allerede omfattet af den danske straffelov, men praksis viser, at forsætvurderingen ofte kommer til at dreje sig om, hvorvidt ofret har modsat sig samlejet med den fornødne tydelighed, herunder om hun var for beruset, påvirket eller lignende til at være i stand til at sige tydeligt nej.

Med en samtykkebestemmelse vil fokus i højere grad kunne sættes på om omstændighederne har muliggjort samtykke og på om anklagedes opførsel i gerningsforløbet peger på, at vedkommende har sikret sig – eller havde gyldig grund til at antage - at der forelå et frivilligt samtykke til den seksuelle handling.

Anklagedes og forurettedes retssikkerhed

Amnesty vil gerne understrege, at der ikke med en samtykkebaseret definition på voldtægt er tale om at indføre omvendt bevisbyrde eller at svække princippet om den anklagedes uskyld, indtil det modsatte er bevist. Kravet til bevisbyrde og opretholdelse af den anklagedes rettigheder skal ikke svækkes. Der er alene tale om, at vurderingen af forsæt ikke udelukkende skal afhænge af om forurettede kan godtgøre, at hun har sagt klart fra eller har været udsat for vold eller trusler, men også på den anklagedes forklaringer og adfærd i henhold til om, der er sket et frivilligt samtykke til sex.

Nogle hævder, at en samtykkebestemmelse i højere grad vil sætte fokus på den forurettedes handlinger og adfærd. Det mener Amnesty ikke er tilfældet. Allerede i dag ser vi et voldsomt fokus på forurettedes adfærd i voldtægtssager. Sagerne behandles som et kontinuum, der kan omfatte mange timer forud for selve den seksuelle handling, og behandler om ofret har lagt op til anklagede, om hun har sagt fra, om hun var helt eller kun halvt bevidstløs etc. Amnestys håb er, at en samtykkebestemmelse vil udvide behandlingen af, om den anklagede gennem sin adfærd sikrede sig forurettedes samtykke.

International ret definerer voldtægt som sex med manglende samtykke

Ifølge internationale menneskerettighedsstandarder går seksuel kontakt fra at være en lovlig handling til at blive en forbrydelse, når der ikke er givet gyldigt samtykke til den seksuelle handling fra begge parter side.

Denne definition tager udgangspunkt i, at ethvert menneske har ret til personlig integritet og seksuel selvbestemmelse og selv bestemmer over sin egen krop. Disse standarder fremgår bl.a. Europarådets konvention mod vold mod kvinder og i nære relationerⁱⁱ og i en række afgørelser og udtalelser fra FNs Kvindekomite (CEDAW). Blandt andet har komiteen kritiseret den norske lovgivning og opfordret de norske myndigheder til at indføre en juridisk definition af voldtægt, der definerer voldtægt og anden seksuel vold som enhver seksuel handling uden ofrets samtykkeⁱⁱⁱ

Amnesty opfordrer Folketinget til at sikre at dansk ret er i overensstemmelse med de ovennævnte standarder.

ⁱ Betænkning 1534, bind 1, s. 129

ⁱⁱ Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence, art. 36

ⁱⁱⁱ CEDAW 51st session 2012. Concluding observations of CEDAW on Norway)